

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 2 september 2009

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om idrott och fysisk bildning på idrottsforum.org

Läs mer om idrott, idrottspolitik och idrottsforskning i Sverige

Idrott och hälsa som skolämne är onekligen ett intressant studieämne; för idrottsligt och didaktiskt intresserade pedagoger, naturligtvis, men också utifrån till exempel ett skolpolitiskt perspektiv – hur många av veckans värdefulla skoltimmar ska en elev få ägna åt något så trivialt som idrott och andra fysiska aktiviteter? Alltför få, som det nu är, tycks vara ett på vetenskap och beprövad erfarenhet rimligt svar på den frågan. Och ändå står idrott i skolan, och idrottslärare, i relativt högt anseende i Skandinavien, jämfört med många andra europeiska länder, också EU-medlemsländer. Detta gör Konstantin Kougioumtzis doktorsavhandling från Göteborgs universitet extra intressant, just genom dess komparativa anslag. Avhandlingen, *Lärarkulturer och professionskoder: En komparativ studie av idrottslärare i Sverige och Grekland* (Göteborgs universitet) lades fram redan 2006, och i våras kunde vi ge recensensuppdraget till en då nydisputerad forskare i samma område, Jan-Erik Ekberg. Vår recensent konstaterar att det rör sig om en tungt teoretisk text, baserad på Bernsteins kodteori, men att den rymmer ett mycket intressant empiriskt material i jämförelsen mellan Sverige och Grekland.

Idrott och hälsa i Sverige och Grekland

Jan-Erik Ekberg

Institutionen för idrottsvetenskap, Malmö högskola

Konstantin Kougioumtzis

Lärarkulturer och professionskoder: En komparativ studie av idrottslärare i Sverige och Grekland

274 sidor, hft.

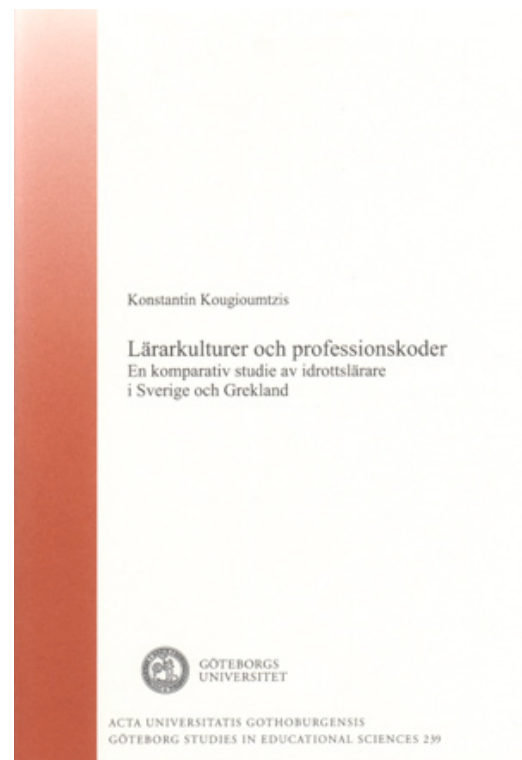
Göteborg: Göteborgs universitet 2006
(Göteborg Studies in Educational Sciences 239)

ISBN 978-91-7346-551-9

Forskning riktad mot skolämnet idrott och hälsa ur ett pedagogiskt perspektiv har under de senaste 20 åren, och framförallt under 2000-talet, ökat avsevärt i Sverige. När det gäller avhandlingar var Karlefors (2002) avhandling en av de första efter Annerstedts avhandling (som kom redan 1991), men även andra studier inriktade på ämnet har ökat i antal, vilket innebär att forskningsbasen för ämnet har vidgats betydligt.

Kougioumtzis (2006) avhandling är en i raden som har bidragit till att synliggöra ämnet och dess problem och möjligheter. Detta har han gjort genom att göra en komparativ studie mellan idrottslärare i Sverige och Grekland. Precis som Karlefors har

Kougioumtzis hämtat sitt teoretiska ramverk från Bernstein. Kougioumtzis har använt sig av Bernsteins kodteori och begreppsapparat för sin jämförelse av skolsystem, läroplaner och undervisning i grundskolan. Bernsteins (2000, s. 202) begrepp kod kan beskrivas som att omfatta ”regulative principles which select and integrate relevant meanings (classifications), forms of their realisations (framings) and their evoking contexts” och Kougioumtzis använder begreppen klassifikation, inramning och former av pedagogik i studien. Det är inte helt enkelt att få grepp



om vad Bernstein exakt avser med sitt kodbegrepp; Evans och Penney (2008, s. 34) kallar Bernsteins kodbegrepp för ett "rather slippery concept". Detta ger möjligheter, men innebär också svårigheter, för den som använder sig av kodbegreppet. Det märks att Kougioumtzis har lagt ner mycket tid och tankemöda på att lösa problem som uppstått i processen och i forskningsupplägget, inte minst relationen mellan teori och metod. Kougioumtzis använder även Bernsteins teori som utgångspunkt för sin metod och konstruktionen av enkäter, av intervjuer och som analysredskap. Avhandlingens tillvägagångssätt har således förbindelse med undersökningens utgångspunkter, där den teoretiska bakgrunden har "prövats" på datamaterialet och studien kan därmed sägas vara av deduktiv karaktär.

Det är åtta idrottslärare i vardera land som intervjuats och drygt 700 idrottslärare i Sverige och 450 i Grekland som besvarat enkäten. Studien är riktad mot dels de lägre och dels de högre skolåren i grundskolan, vilket innebär att det empiriska materialet är uppdelat i två grupper för vardera land. Det Kougioumtzis fokuserar är idrottslärares professionskoder, dvs. "rules that govern teachers' construction of discourses as to perceived working conditions and to declared intentions with instruction" (Kougioumtzis, 2006, abstract). Det handlar således om idrottslärares yrkesförutsättningar och yrkessträvanden, där det förstnämnda omfattar relationer till andra lärarkategorier, olika ramar för verksamheten som t.ex. läroplanen, om tid till undervisning och om de faciliteter som finns att tillgå för verksamheten. Yrkessträvanden innefattar det som sker i själva undervisningssituationen, som innehåll, förmedling och bedömning men även elevers möjlighet till påverkan och inflytande.

Kougioumtzis visar bl.a. att idrottslärares kulturer skiljer sig åt mellan Sverige och Grekland. Men det skiljer sig även åt mellan de lägre och högre skolåren i Sverige. I de lägre åren i skolan i Sverige sker samarbete mellan idrottsläraren och andra lärarkategorier, där samarbetet också är på relativt lika villkor, men där ämnet har en lägre status jämfört med de högre skolåren. Här har då ämnet och idrottslärarna istället en högre status, där idrottslärarna samverkar främst med andra idrottslärare men där tiden för ämnet anges vara en begränsning. I Grekland är idrottslärares kulturer utsatt och kännetecknas av en högre grad av individualism och av en låg grad av samarbete med andra lärarkategorier, där ämnet också ofta ses som ett biämne, där lärarna har låg status och har lokaler och material som är av mindre god kvalitet.

» *Avhandlingen är, precis som Kougioumtzis själv säger, främst riktad mot forskarsamhället. Texten är ett komplicerat aktstycke och är därmed svårtillgänglig för dem som inte är vana att läsa denna form av akademisk text.*

Kougioumtzis poängterar också i studien att undervisningssituationen inte enbart är en förmedling av kunskaper, utan även innebär att normer och värderingar överförs till eleverna. Detta sker till exempel genom lärarens auktoritära styrning av lektionerna (som enligt Kougioumtzis är en av de vanligare formerna för undervisning i ämnet), vilket innebär en tydlig hierarki förmedlas till eleverna, där eleverna är mottagare och läraren förmedlare.

Avhandlingen är, precis som Kougioumtzis själv säger, främst riktad mot forskarsamhället. Texten är ett komplicerat aktstycke och är därmed svårtillgänglig för dem som inte är vana att läsa denna form av akademisk text. Det krävs även att man är väl insatt i Bernsteins teorier då det teoretiska ramverket sätter en på prov. Kougioumtzis har använt olika delar av Bernsteins kodteori som utgångspunkt för studien och har som sagt även utgått från denna i designen av enkäter och vid intervjuerna. Avhandlingen är således intressant läsning, om än inte helt enkel att tillgodogöra sig. Det hade därför varit önskvärt med ett tydligare stöd för läsaren igenom texten och kanske även ett förenklat språk. Jag kan samtidigt förstå Kougioumtzis svårigheter med att hitta en bra balans, då en förenkling av texten inte är helt enkel att göra utan att tappa den vetenskapliga stringensen, och det hade säkerligen även inneburit att det uppstått andra problem.

Att göra jämförelse mellan olika länders, i detta fall, skolsystem, läroplaner och undervisning innebär att få syn på olikheter och likheter mellan kulturer. Men det innebär framförallt att få syn på den egna kulturen och de nationella särdragen, eller som Kougioumtzis (2006, svenskt abstract) säger, att "inte bara göra det främmande bekant utan även det bekanta främmande". Genom att den egna kulturen speglas i en annan kultur får man möjlighet att kritiskt granska de egna föreställningarna om det egna, det som kanske anses vara normen och det rätta och korrekta. När man relaterar sin egen kultur till någon annans så får man också möjlighet att på ett mer kritiskt och reflekterande sätt granska sin egen kultur. Ur detta perspektiv är avhandlingen extra intressant, just genom att få syn på skillnader och likheter mellan två länders idrottslärares kulturer, men avhandlingen bidrar även med förståelse för hur olika kulturer sätter ramar för det som är möjligt och som inte är möjligt. Det är därför synd att texten inte är mer lättillgänglig så att fler skulle kunna ta del av den.

© Jan-Erik Ekberg 2009.




Köp boken från Göteborgs universitet

 **Kjøp boken fra Göteborgs universitet**

 **Køb bogen fra Göteborgs universitet**

 **Buy this book from Amazon.co.uk**

 **Buy this book from Amazon.com**